

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY -
FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA**

Időszak:

2012. augusztus

Dátum:

2012. szeptember 17.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
GAZDASÁGBOROTÓ KFT.

STRATEGOPOLIS
KÖZMŰVELÉSI, TANULSÁGI ÉS STRATÉGIAI KÖZPONT KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Munkaerő-piaci statisztikák

Az új foglalkoztatási statisztika előkészítése

A Kormány megbízta a KSH-t, hogy állítson elő egy új foglalkoztatási statisztikát, amely pontosan és naprakészen meg tudja mondani, hogy hány legális álláshely van Magyarországon. Ennek érdekében szeptember 5.-én megalakult egy munkacsoport, amely elkezdte kidolgozni az új módszertant. A Nemzeti Adó és Vámhivatal (NAV), a Nemzetgazdasági Minisztérium, a Nemzeti Munkaügyi Hivatal, a Központi Statisztikai Hivatal, valamint a Századvég szakértői vettek részt az első megbeszélésen. **A munkacsoport feladata e mutató forrásul szolgáló lehetséges adminisztratív források feltárása és vizsgálata, valamint konkrét módszertan kidolgozása egy naprakész, de legalább havi gyakorisággal rendelkezésre álló, elsősorban adminisztratív adatokon alapuló, a legális, bejelentett foglalkoztatást mérő, a teljes nemzetgazdaságot lefedő részletes mutató előállítására.**

A szakértők egyöntetűen egyetértettek abban, hogy az új mutatószámot a NAV adatgyűjtéseiből kell előállítani, de még mielőtt véglegesen döntenének az új statisztikáról, alaposan meg kell vizsgálni a rendelkezésre álló forrásokat. Előzetesen a legjobb adatforrásnak a 08-as járulékokról és bérekről szóló bevallástípus adatbázisa tűnik, amelyet minden munkáltató köteles kitölteni havi rendszerességgel abban az esetben, ha járulékokat fizet a munkavállalója után. Emellett felmerült még a 1041-es bevallás típus, amely a munkahelyek létrejötténél és megszűntetésénél kell kitölteni és eljuttatni az adóhivatalhoz.

A megbeszélés alatt kiderült, hogy a jelenlegi adatforrásokat felhasználva külön-külön nem készíthető el az új statisztika. A 08-as bevallás csak havonta tudna adatokat szolgáltatni, viszonylag nagyobb csúszással (tárgyhónapot követően 12 napon belül kell bevallani a cégeknek a járulékokat), valamint nem fedi le teljes mértékben a nemzetgazdaságot a bejelentő. Hiányoznak belőle az őstermelők és a főállású egyéni vállalkozók. Ők csak negyedévente kötelesek adatokat közölni az adófizetésükről. A 1041-es bevallással az a probléma, hogy bár kötelező kitölteni, de nem szankcionálja a NAV a helytelen, vagy elmulasztott kitöltést, így kevésbé megbízható adatokat szolgáltat. Emellett nehéz megállapítani a kezdő állományát a foglalkoztatottaknak, mivel sokszor cserélt már gazdát a bejelentő.

Legjobb megoldásnak az tűnik, ha össze lehetne kötni a 08-as és 1041-es bevallást, azonban ennek egyelőre jogi akadályai vannak, amelyek elméletileg az új statisztikai törvény hatályba lépése után megszűnnek. A Századvég azt javasolta, hogy mérjük fel pontosan, hogy milyen jogi akadályai vannak az új statisztikai mutató létrejöttének és ezt minél hamarabb tárjuk a Kormány elé. Emiatt lehet, hogy bővíteni kéne a bevallásokat, valamint szigorítani a szankciókat, de összességében közép távon csökkenhetnének a vállalatok adminisztrációs terhei, amennyiben kiválthatóak ezzel egyéb adatszolgáltatások.

A foglalkoztatási statisztikák és problémáik

A két legnagyobb munkaerő-piaci statisztika a Központi Statisztikai Hivaltól származik: a munkaerő-felmérés és az intézményi munkaügyi statisztikák. Ezek mellett fontos még megemlíteni az Országos Nyugdíjfolyósító Igazgatóság adatgyűjtését és a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat által vezetett regisztereket. Tanulmányunkban elsősorban a KSH által gyűjtött adatok elemzésén van a hangsúly, ezeknek az előnyeiről és hátrányairól, valamint a fejlesztési lehetőségeiről. Az egyéb statisztikákról csak általánosságban lesz szó.

A Központi Statisztikai Hivatal 1992-ben vezette be a munkaerő-felmérést (Labour Force Survey, MEF), amely alkalmas a foglalkoztatás és a munkanélküliség konzisztens mérésére. Azóta ez a felvétel a foglalkoztatási és a gazdasági aktivitási információk legfontosabb forrása. **Ezzel a felvétellel lehetővé vált a munkában lévők és a munkával nem rendelkezők jellemzőinek jobb megismerése, és az eredmények felhasználása a kutatásokban, a foglalkoztatáspolitikai alakításában.** A felvétel a magánháztartásokban élő népességre terjed ki. A demográfiai kérdések a háztartás összes tagjára, a gazdasági aktivitásra vonatkozó kérdésblokk pedig csak a 15–74 évesekre vonatkozik.

A jelenlegi minta a 2001. évi népszámlálásra épül. Mivel lakásmintáról van szó, a mintavételi terv a népszámlálás lebonyolítására összeállított címállományon alapul. **A kiválasztási arány a negyedéves mintánál országosan 0,9 százalék,** és negyedévente a teljes minta egy hatoda kicserélődik. A felmérés Magyarország településeire reprezentatív, amelyben a 4 ezer lakásszám feletti városok mindig szerepelnek, az ennél kisebb települések véletlenszerűen kerülnek be a mintába. Összességében 275 réteget képez a KSH, amelyet a népszámlálás adatainak segítségével teljeskörűsítene.

A munkaerő-felmérés legnagyobb előnye az, hogy más országokkal összehasonlíthatóak az adatok, mivel az alapfelvétel illeszkedik a nemzetközi statisztikai rendszerhez. Az adatfelvétel eredményeképpen lehetőségünk van a munkaerő-piaci folyamatok mélyebb elemzésére, mivel nem csak a megkérdezettek státuszáról szolgáltat információkat, hanem az egyének demográfiai jellemzőiről szinte teljes képet kaphatunk. Mivel közvetlenül a lakosságot méri fel a statisztikai hivatal, ezért lehetséges, hogy valamekkora mértékben megjelenik a statisztikákban a fekete foglalkoztatottság is.

Hátrányai leginkább abból adódnak, hogy nem teljes körű a felvétel. A statisztikai hivatal 1998 óta több mint 37 ezer háztartás adatait veszi fel. Mivel a kérdezőbiztosok nem számítanak hatósági személynek, ezért az adatokban van valamekkora bizonytalanság, valamint a válaszadók nem biztos, hogy mindent be akarnak vallani. A felmérés módszertana miatt csak korlátozottan használható fel idősoros vizsgálatokra, mivel a minta hat negyedév után teljesen kicserélődik. A legnagyobb hiányossága a munkaerő-felmérésnek az, hogy a bevallott béradatok jelentősen elmaradnak a statisztikai hivatal más, valószínűleg pontosabb adatfelvételéhez képest. Ezért a munkaerő-piaci folyamatok értelmezése során a kutatóknak

és a döntéshozóknak két nagy, jelentősen eltérő adatfelvétel eredményeit kell szinkronizálniuk, azonban ezek sokszor ellentétben állnak egymással.

Az intézményi munkaügyi statisztikák megfigyelési körét a négy fő feletti vállalkozások, létszámnagyságtól függetlenül a költségvetési és társadalombiztosítási intézmények, valamint a non-profit szervezetek adják. **Ennek az adatszolgáltatásnak a legfőbb feladata az, hogy felmérje a nemzetgazdaság béreit, emellett részletes képet kapunk a létszámadatokról és egyéb ágazati jellemzőkről.** A kijelölt szervezetek havonta kötelesek adatokat szolgáltatni a KSH részére, amelyben a válaszadók feltüntetik az alkalmazottak teljes munkaidős bérét (bruttó, nettó, jutalmakkal és egyéb juttatásokkal, valamint az utóbbi nélkül), emellett kötelesek közölni az alkalmazottak számát, a fizikai, szellemi munkások arányát, valamint a részmunkaidős munkavállalókat is.

Az intézményi statisztikáknak nagy előnye, hogy pontos képet kaphatunk a nemzetgazdaság alkalmazottjainak legális munkajövedelméről. Továbbá alkalmas a munkaórák, így a túlórák elemzésére, ágazati vizsgálatokra és a költségvetési intézményekről pontos képet kaphatunk munkaerő-piaci szempontból.

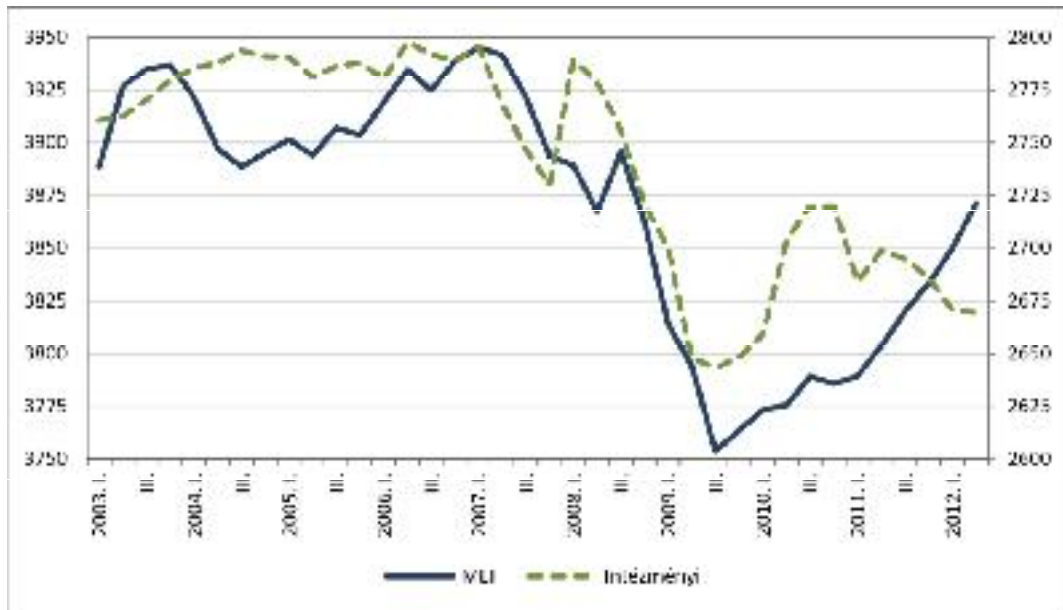
Ami a legnagyobb előnye, az talán a legnagyobb hátránya is. A vállalatok csak a legálisan bejelentett bérekről adnak információkat, és nem jelenik meg a statisztikákban a szürkegazdaság, valamint a fekete foglalkoztatottság. A vállalatoknak nem feltétlen éri meg bejelenteni az indokolatlan túlórákat és az egyéb, zsebbe fizetett béreket, valamint csak a négy fő feletti vállalatok jelennek meg a statisztikákban, ami miatt nehezebb pontos következtetéseket levonni a teljes nemzetgazdaságról. Az 5–49 fő közötti cégekről csak minta készül, amelyet évente egyszer vizsgálnak felül a társasági adóbevallások alapján.

A két fő statisztika között számszakilag a differencia 1 millió 100 ezer fő körül mozog. A különbség a fekete foglalkoztatottságból, az egyéni vállalkozókból, az 1–4 fő közötti vállalatokból adódik össze. Emiatt mozgásukban is van némi különbség. Az intézményi statisztika hamarabb reagál a keresleti változásokra, akár 1–2 negyedévvel korábban is. Azonban az utóbbi nyolc negyedévben megfigyelhető ellentétes mozgásra nehéz magyarázatot találni. Bár már korábban is voltak hasonló jellegű differenciák a két mutató között, de ilyen mértékű és irányában is ellentétes mozgás még nem volt megfigyelhető.

Emiatt nehéz pontos információkat, tendenciákat elemeznie a kutatóknak és a döntéshozóknak egyaránt. **Mivel mindkét statisztikának megvan a maga előnye és egyedisége, ezért egyiket sem lehet teljes mértékben kiváltani a másikkal.** Ha úgy véljük, hogy az intézményi statisztikák pontosabbak, hiszen a vállalatok és egyéb intézmények maguk jelentik be az alkalmazottakat és a béreket, akkor sem lehet figyelmen kívül hagyni a MEF-et, mivel nemzetközi összehasonlításra csak az utóbbi használható. Emellett a munkanélküliségre és aktivitásra vonatkozó adatok is innen származnak.

1. ÁBRA: MEF ÉS INTÉZMÉNYI STATISZTIKÁK ALAPJÁN A FOGLALKOZTATOTTAK ÉS ALKALMAZOTTAK

(SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA, EZER FŐ)

Forrás: KSH, Századvég-számítás

Miért van szükség egy új, pontos, szinte naprakész foglalkoztatási statisztikára? **A Kormány számára fontos, hogy egy megbízható számot kapjon az adózó munkahelyekről.** Mivel a MEF mintavételes eljárással készül, így némi hibahatárral dolgozik, valamint az intézményi statisztikák csak a négy fő feletti cégek alkalmazottjait vizsgálják, ezért célszerű lenne az új statisztikai eljárás kidolgozása. A 2012. július 25.-i Kormányülésen megtárgyalta és elfogadta a Kormány „A foglalkoztatás statisztikai módszertani felülvizsgálatával” kapcsolatos jelentésben megfogalmazott feladatokat. A cél az, hogy a foglalkoztatási folyamatok értékeléséhez eddig alkalmazott többmutatós komplex rendszert kiegészítve, egy olyan foglalkoztatási mutató kerüljön bevezetésre, amely alkalmas a Kormány foglalkoztatáspolitikai célkitűzésének folyamatos nyomon követésére.

Az előterjesztés legfontosabb pontja az, hogy pontosan meg tudjuk mondani, hogy mennyi adózott munkahely van ma Magyarországon. Erre több, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal által készített adatgyűjtés is alkalmas lehet. **Az egyik legfontosabb, és talán legjobb adatforrás a 08-as havi bevallás** a kifizetésekkel, juttatásokkal összefüggő adóról, járulékokról és egyéb adatokról című űrlap alapján készülhet el. Ezt minden vállalat, aki fizet járulékokat, havi szinten tölti ki, és minden munkavállaló után be kell jelenteni a pontos adatokat, amit a NAV ellenőriz. Ez alapján már majdnem meg lehet becsülni az összes munkavállaló számát, azonban csak egy másik, az őstermelőkről szóló és a főállású egyéni vállalkozókról készült negyedéves bevallással együtt. Tehát az eredménye ennek az adatgyűjtésnek az lenne, hogy negyedévente kapnánk egy pontos számot az adófizető álláshelyek, vagy foglalkoztatottak számáról. Természetesen ennek megvan a maga átfutási ideje. A 08-as bevallás adatai minden tárgyhónapot követően 12.-éig érkeznek be a NAV-hoz, amelyet utána validálni kell, és aztán el lehet küldeni minél egyszerűbb formában a KSH-nak, aki utána megmondhatja a pontos adatot.

A másik adatforrása az új statisztikának a 1041-es bejelentő lap lehetne, amelyet minden új álláshely létrejötténél és megszüntetésénél el kell juttatni a NAV-nak, majd azt feldolgozás nélkül az Országos Egészségügyi Pénztárnak küldi az adóhivatal. Ez az adatforrás az állományi adatok változásának megállapítására lenne alkalmas, és akár hamarabb is előállhatna a statisztika, mint a 08-as bevallás alapján. Azonban ezzel az adatbázissal vannak bizonyos problémák, mivel a kezdő állományt nehéz megállapítani, valamint nem szankcionálja a NAV a helytelen kitöltést (bár a munkaügyi ellenőrzések alapjául is ez az adatbázis szolgál, így a kitöltés elmaradása esetén bírságot szabhat ki az illetékes hatóság).

Ezekből az adatforrásokból azonban csak egy-két fontos adatot tudhatnánk meg, ami nem elegendő a megfelelő foglalkoztatáspolitikai döntések előkészítéséhez. Fontos demográfiai ismérvek hiányoznak az adatbejelentőkből, amelyek alkalmassá tesznek egy adatbázist a pontosabb elemzésekre (pl. iskolai végzettség, családi állapot, gyerekek száma stb.). **Azonban más, a KSH által kért adatszolgáltatást kiválthat, ha bővítenék az adatlapokat. Ezért fontos, hogy ne csak egy mutatószámra fókuszáljon az új adat, hanem a bővítési lehetőségek is megmaradjanak. Így nem csorbulna az „egyszerűbb állam” célkitűzés sem, sőt hosszú távon kevesebb adminisztrációja lehetne a vállalatoknak.**

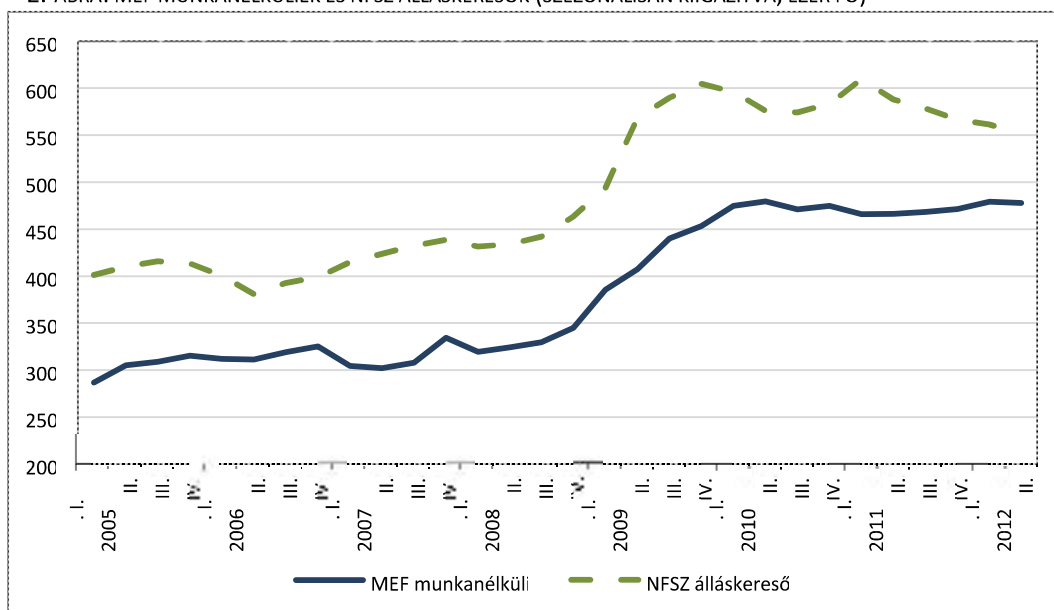
Munkanélküliségi statisztikák

A foglalkoztatottsági adatok mellett fontos, hogy pontos képet kapjunk a gazdasági aktivitásról (munkanélküliségről) és inaktivitásról. **A munkanélküliségi adatokat nem csak a munkaerő-felmérésből ismerhetjük meg, hanem a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) is közöl hasonló típusú adatokat.** A adatok fő forrása Magyarországon – és a legtöbb fejlett országban – a nyilvántartásba vett (regisztrált) álláskereső egyénenkénti adatait tartalmazó havonta összegyűjtött – ún. adminisztratív rekordokat tartalmazó – hatalmas adatbázis. A nyilvántartás tulajdonképpen minden állást keresőt tartalmaz, de közülük adott időpontban csak azokat tekintik regisztrált álláskeresőnek, aki a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat valamelyik kirendeltségén magát álláskeresőként nyilvántartásba vetette. A vizsgált időpontban nem nyugdíjas, nem részesül rehabilitációs járadékban, nem nappali tagozatos tanuló, és elhelyezkedése érdekében együttműködik a kirendeltséggel (vagyis a felajánlott megfelelő munkát, munkaerő-piaci szolgáltatást illetve a támogatott képzési lehetőséget elfogadja, illetve a közvetítő/tanácsadó által előírt időpontokban jelentkezik a kirendeltségen). Amennyiben a nyilvántartásban szereplő személy a zárónapon valamely támogatott foglalkoztatási program keretében dolgozik, vagy munkaerőpiaci képzésben vesz részt, a nyilvántartott álláskereső státusa szünetel. Ha az ügyfél nem működik együtt a kirendeltséggel, az álláskereső nyilvántartásából kikerül.

A két statisztika között az a különbség, hogy a MEF-ben szereplő munkanélküliek aktívan keresnek állást és munkába tudnának állni, míg az NFSZ által közölt állományi adatok azokra vonatkoznak, akik a munkaügyi központokba álláskeresőként vannak regisztrálva.

Tehát nem biztos, hogy az, aki az utóbbiban szerepel, az tényleg keres munkát, azaz a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) definíciója szerint nem biztos, hogy munkanélküli.

2. ÁBRA: MEF MUNKANÉLKÜLIEK ÉS NFSZ ÁLLÁSKERESŐK (SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA, EZER FŐ)

Forrás: NFSZ, KSH, Századvég-számítás

Az elmúlt másfél évben folyamatosan csökkent az NFSZ álláskeresői és a MEF munkanélküliei között a rés. Ennek az lehetett az oka, hogy megváltozott az álláskeresői járadék folyósítási ideje és már nem érte meg annyi embernek regisztrálnia magát. Egy év alatt több, mint 60 százalékkal esett vissza a jogosultak száma, miközben az egyéb ellátásokban részesülők csak 12 százalékkal, míg az ellátás nélküliek 20 százalékkal bővültek. Bár kedvező tendenciának tűnik összességében a regisztráltak számának a csökkenése, de ez csak az ellátórendszer átalakításának az eredménye, és nem a kedvező munkaerő-piaci folyamatok eredője. A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája csak alig változott és továbbra is rendkívül magas. Így hasonlóan a foglalkoztatottsági és alkalmazotti adatokhoz, az eltérő forrásból származó munkanélküliségi adatok is eltérően alakulnak, de a közöttük lévő különbségek talán egyszerűbben magyarázhatók.

Munkaerő-piaci tendenciák

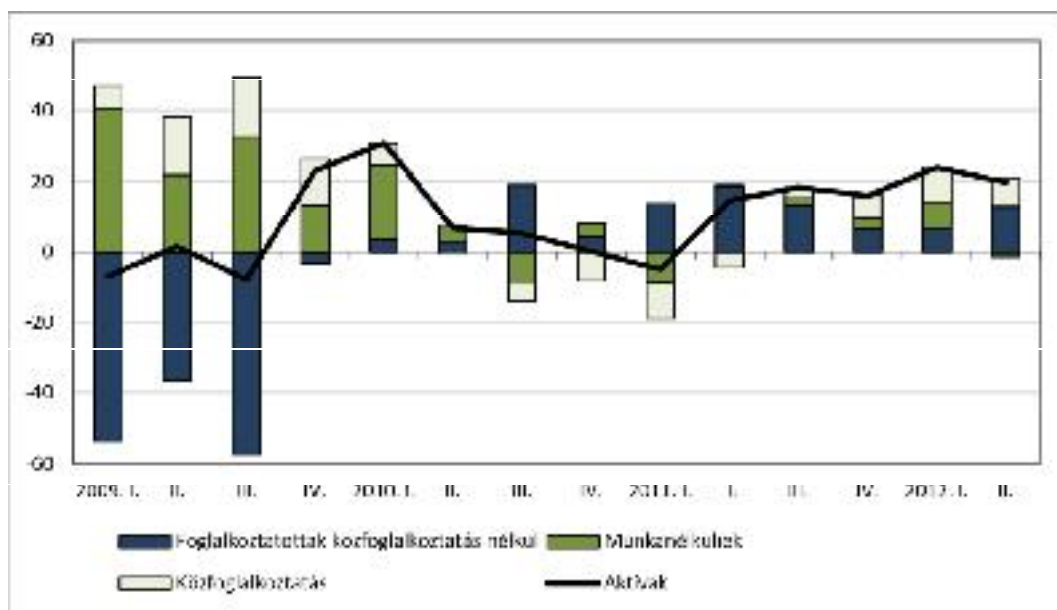
A munkaerő-piaci aktivitás tovább bővült 2012 júliusában, valamint a foglalkoztatottak száma is emelkedett. **A Munkaerő-felmérésből kiolvasható munkakereslet növekedését azonban nem támasztják alá a romló konjunkturális kilátások.** Csak a közfoglalkoztatás nőtt érdemben, miközben a versenyszféra foglalkoztatottsága visszafogottabb volt. A munkanélküliség bár csökkent, de továbbra is laza a munkaerőpiac. A bérek csak az adminisztratív intézkedések miatt növekedhettek érdemben.

A gazdaságilag aktívak száma a szezonálisan kiigazított adatok alapján már több mint egy éve folyamatosan emelkedik, a létszám 2012 júliusában 3,6 ezer fővel nőtt az előző hónaphoz képest. A kormányok munkakínálatot emelő korábbi intézkedési továbbra is éreztetik hatásukat. A gazdasági aktivitás elsősorban az 50 évnél idősebbek, valamint a 40–44 évesek körében emelkedett jelentősen.

A foglalkoztatottak száma már több mint egy éve folyamatosan bővül, 2012 hetedik hónapjában közel 10 ezer fővel nőtt az előző hónaphoz képest. A foglalkoztatottak aránya a 15–74 éves korosztályon belül elérte az 50,6 százalékot, amelyre utoljára utoljára 2008 harmadik negyedévében volt példa. **A foglalkoztatottság növekedésének egy része csak a közfoglalkoztatottság fellendülésének volt köszönhető.** Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a munkaerő-felmérés adatait becslési bizonytalanság övezi, ezért a jelenlegi dinamikus munkakereslet bővülést érdemes némi távolságtartással kezelni. Különösen annak fényében igaz ez, hogy a másik munkaügyi statisztika, az intézményi adatok jelentősen eltérő tendenciákról tanúskodnak. A négy fő feletti vállalkozásoknál az alkalmazottak létszáma 38 ezer fővel csökkent az előző év azonos időszakához képest, amelyhez a vállalati szféra 50 ezres szűkülése járult hozzá. **A négy fő feletti vállalkozások munkakereslet csökkenését a közmunkaprogramok felfutása sem tudta ellensúlyozni: a költségvetési intézményekben egy év alatt 14 ezer fővel nőtt a foglalkoztatottak létszáma.** A két statisztika közötti különbséget magyarázhatja, hogy a munkaerő-felmérés statisztikaiban megjelenik a fekete foglalkoztatottság egy része és az öt főnél alacsonyabb vállalatok alkalmazottjai, azonban ez sem feltétlenül elegendő ahhoz, hogy a jelentős differenciát megmagyarázzuk. Véleményünk szerint a foglalkoztatás dinamikus bővülésében a statisztikai hiba is szerepet játszik.

A munkanélküliség emelkedése megállt, és 10,8 százalékon stagnált a szezonálisan kiigazított ráta. Az állástalanok csoportján belül továbbra is magas, de folyamatosan csökken azoknak az aránya, aki már több mint egy éve keresnek állást, így az átlagos keresési idő 18 hónap alá csökkent.

3. ÁBRA: AZ AKTÍVAK, FOGLALKOZTATOTTAK ÉS MUNKANÉLKÜLIEK SZÁMÁNAK VÁLTOZÁSA AZ ELŐZŐ HÓNAPHOZ KÉPEST (SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT, EZER FŐ)

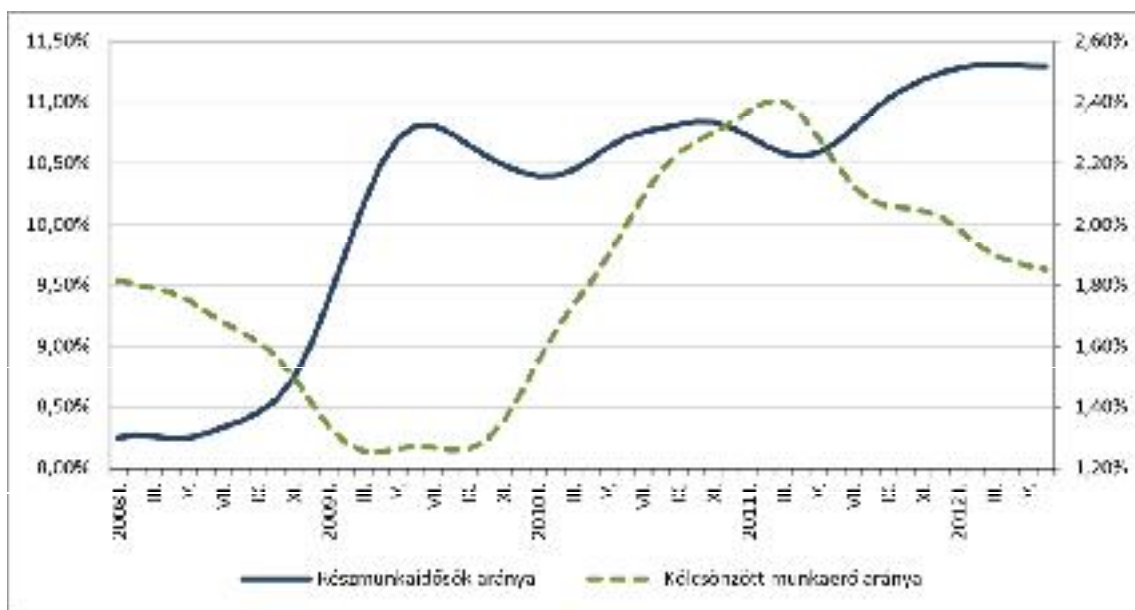

Forrás: KSH, Századvég-számítás

A munkanélküliek számának csökkenését az NFSZ statisztikái is alátámasztják, de a szűkülésnek adminisztratív okai is vannak (lásd elemzésünket a munkanélküliségi adatokról). A regisztrált álláskeresők száma több mint egy éve folyamatosan csökken: 2012 júliusában a szezonálisan kiigazított adatok alapján az előző hónaphoz képest 2 ezer fővel voltak kevesebben bejelentve a munkaügyi hivatalokban. **Ez annak volt köszönhető, hogy a közfoglalkoztatásban résztvevők száma jelentősen nőtt, azonban a nem támogatott új álláshelyek száma folyamatosan csökkent**, így a munkaerőpiac továbbra is rendkívül laza. Azonban azt is érdemes kiemelni, hogy a munkanélküliség természetes rátája folyamatosan emelkedett az elmúlt 2-3 évben, emiatt kevésbé lett laza a munkaerőpiac, mint ahogy azt a Beveridge-görbén olvasható.

Rossz konjunkturális helyzetben a vállalatok a részmunkaidős foglalkoztatottak számának emelkedésével reagálnak a visszaeső keresletre, illetve csökkentik a túlórákat. Ezek egyfajta kapacitáspufferként jelennek meg a termelésben, és a kereslet korlátosságáról, a laza munkaerőpiacról adnak tanúbizonyságot. A kilábalás kezdeti időszakában (2009 áprilisától 2010 márciusáig) ezek a pufferek fokozatosan leépültek, ahogy ez a 4. ábrán is látszik. Ezt követően 2010 elején beálltak a mutatók egy egyensúlyi szintre, majd az idei év második negyedétől bár csökkent a részmunkaidős foglalkoztatottak és nőtt a túlórák száma, de az atipikus alkalmazottak súlya nőtt a versenyszférában, mivel a teljes munkaidős munkavállalókat nagyobb arányban bocsátották el. **Emellett folyamatosan csökken a kölcsönzött munkaerő állománya is, ami szintén a munkakereslet visszaesése felé mutat.**

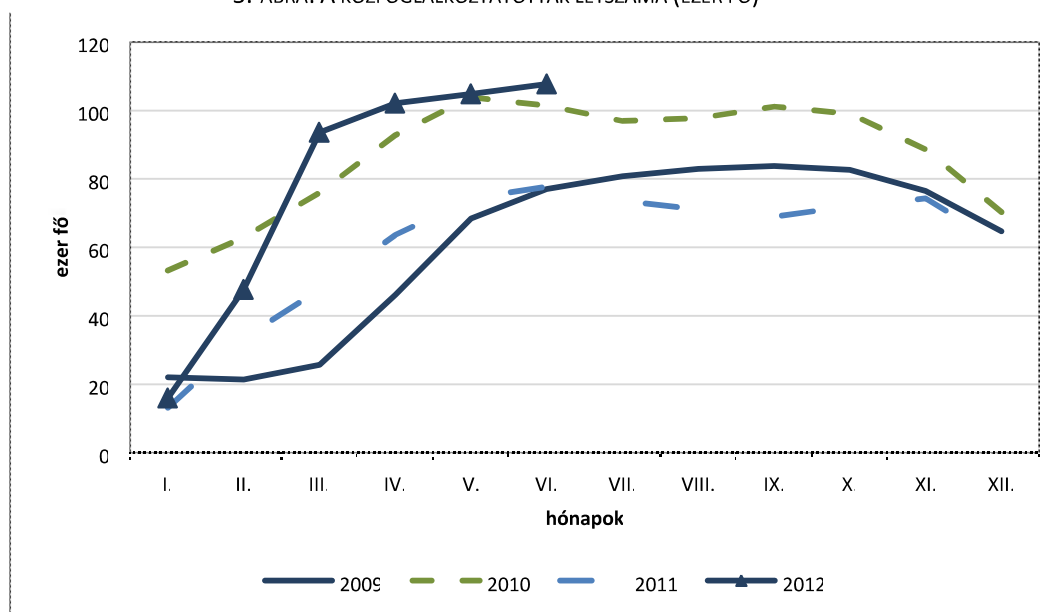
4. ÁBRA: A RÉSZMUNKAI DÖS ALKALMAZOTTAK ÉS A TÚLÓRÁK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA A FELDOLGOZÓIPARBAN (SEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT, EZER FŐ)

Forrás: KSH, Századvég-számítás

A költségvetési szférában ismételten a közfoglalkoztatás emelkedése járult hozzá a létszámbővüléshez. A támogatott álláshelyek nélkül, több mint 2 százalékkal csökkent a szféra dolgozóinak száma a Kormány költségcsökkentő intézkedései miatt. A közfoglalkoztatás bővülése megtört az utóbbi hónapokban, és úgy tűnik, hogy elérte éves maximumát (107 ezer fő).

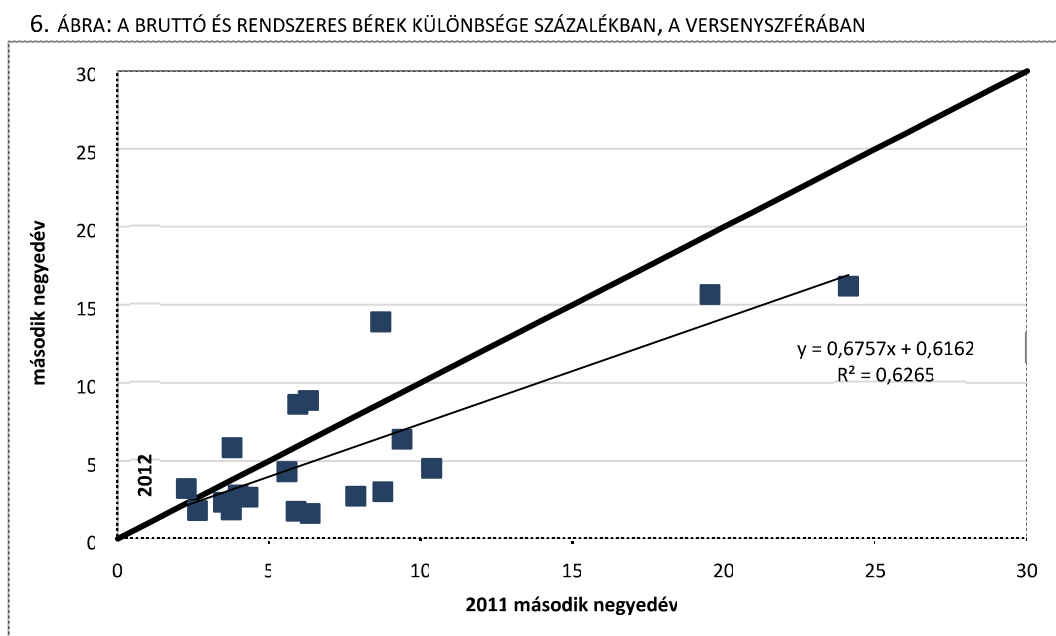
5. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA (EZER FŐ)

Forrás: KSH

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 4,1 százalékkal nőttek 2012 júniusában: a versenyszféra bérei 7,2 százalékkal bővültek, míg a költségvetési szféra javadalmazása 3,1 százalékkal mérséklődött 2011 hasonló időszakához képest. A versenyszféra rendszeres

béreinek növekedési üteme továbbra is magas az adminisztratív béremeléseknek köszönhetően. Az év hatodik hónapjában a jutalmaktól és prémiumoktól megtisztított bruttó átlagkeresetek 7,3 százalékkal emelkedtek. A vállalatok munkaerőköltségének bővülése azonban ettől elmaradt, mivel az állam az 5 százalék feletti béremelést kompenzálta, valamint a jutalmak és bónuszok visszaszorításával is csökkentek a terhek a szférában (6. ábra). A bruttó átlagkeresetek legjobban az ingatlanügyek ágában nőttek, ami annak köszönhető, hogy az alacsonyabb bérű alkalmazottaktól válhattak meg a vállalatok, mivel a szféra alkalmazottainak létszáma 10 százalékkal csökkent egy év alatt. A feldolgozóiparban és a kereskedelemben szintén átlag feletti volt a keresetek dinamikája, miközben az ágazati különadók és rossz gazdasági teljesítmény miatt az információ kommunikáció ágában és a pénzügyi vállalatoknál csak visszafogottabb volt a bérek növekedése. Összességében a családi adókedvezmények nélkül számított reálkeresetek az általunk vártnál kisebb mértékben, 4,3 százalékkal estek vissza.

Forrás: KSH

A költségvetési szféra bruttó bérei az idei év hatodik hónapjában 2,9 százalékkal csökkentek. A szektor béreire továbbra is a közfoglalkoztatottak volumene és összetétele hat, ami szinte minden évben változik. Az idei évben megszüntették a részmunkaidős támogatott formákat, ami miatt idén nőtt az alacsony keresetű, teljes munkaidős közfoglalkoztatottak aránya a költségvetési szervezeteken belül. A közfoglalkoztatás nélkül a költségvetési intézményekben dolgozók átlag keresetei 2,9 százalékkal emelkedtek.

Nemzetközi munkaerő-piaci trendek

Az euróövezet munkaerő-piaci helyzete fokozatosan romlott az elmúlt hónapok során. A foglalkoztatottság csökkent, a munkanélküliségi ráta folytatta emelkedését és fordulat a

közeljövőben sem várható. Ugyanakkor az Egyesült Államokban továbbra is emelkedik a munka iránti kereslet és a munkanélküliségi ráta az év eleje óta stabilnak tekinthető.

Az USA-ban nyáron is folytatódott a foglalkoztatottság bővülése: a legfrissebb, 2012. júliusi adatok szerint a foglalkoztatottak száma az év elejéhez képest 0,6 százalékkal bővült. Az egy évvel korábbihoz mérten az emelkedés 1,4 százalékos. A növekedés elsődleges forrása a feldolgozóipar, valamint a szolgáltató szektor volt. A munkanélküliségi ráta 2012 második negyedében 0,1 százalékponttal csökkent a megelőző negyedévhez képest, így 8,2 százalékon áll. A júliusra vonatkozó friss adat azonban újból 8,3 százalékos arányról számol be. Az év elejéhez képest így változatlan, az egy évvel korábbihoz képest pedig 0,8 százalékponttal alacsonyabb a munkanélküliségi ráta a tengerentúli országban.

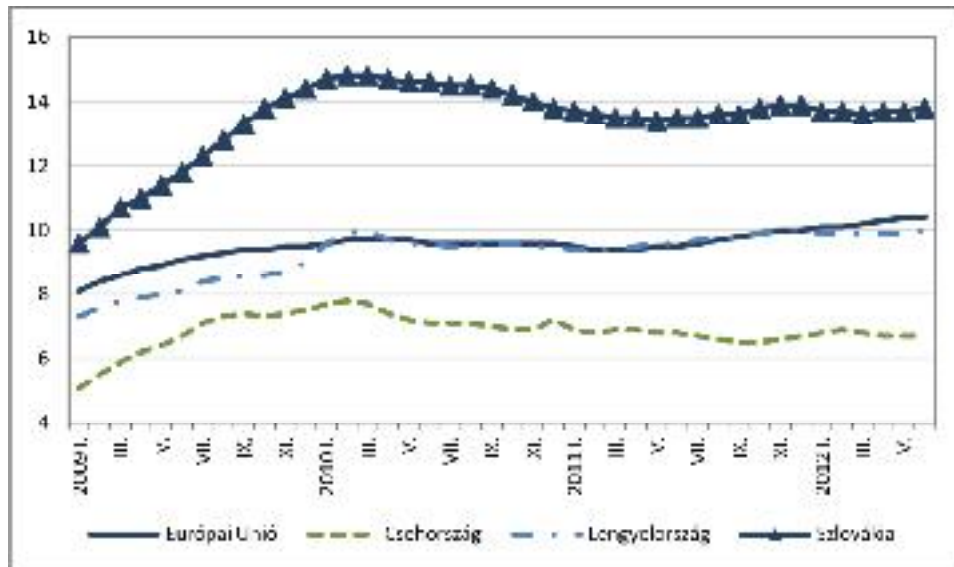
Az Európai Unió egészében az év elején megindult a foglalkoztatottság csökkenése: míg 2011 utolsó negyedében az előző év azonos időszakához képest stagnált a foglalkoztatottak száma, addig az idei első negyedévben 0,2 százalékos volt a csökkenés. Egyedül a szolgáltató szektorban dolgozók száma tudott bővülni az elmúlt egy év során, 0,2 százalékkal. Az iparban 1,3, a mezőgazdaságban 1,0 százalékkal süllyedt éves bázison a foglalkoztatottak száma 2012 első negyedében. Az euróövezetben gyorsult a foglalkoztatás szűkülése, mivel az előző negyedévi 0,2 után 0,5 százalékos kontrakciót regisztráltak.

A szezonálisan kiigazított munkanélküliségi ráta mind az eurózónában, mind pedig az EU 27 esetében tovább növekedett az elmúlt hónapokban. A 2012. január–márciusi átlaghoz képest a valutaövezetben 0,3 százalékponttal emelkedett a mutató, ami így 11,2 százalékon állt a második negyedévben. Az unió esetében a ráta 10,4 százalékos értéket ért el, 0,2 százalékpontos negyedéves emelkedést követően. Ezzel mindkét régióban historikus csúcsra szökött az állástalanok aránya. 2012. április–júniusban az egy évvel korábbihoz viszonyítva 0,9 és 1,3 százalékpontos volt a ráta növekedése az EU-ban és az euróövezetben. Az aggregált számok azonban elfedik a tagországok között meglévő jelentős különbséget.

A legalacsonyabb uniós rátát 2012 júliusában, Ausztriában (4,5 százalék), Hollandiában (5,3 százalék) és Németországban (5,5 százalék) regisztrálták. Spanyolországban már 25, Görögországban 23 százalék feletti a munkanélküliek aránya. Az egy évvel korábbi értékekhez képest 11 tagországban csökkent vagy stagnált a ráta, miközben 16 uniós országban a mutató emelkedését regisztrálták. A munkanélküliséghez hasonlóan a foglalkoztatottság alakulása is eltérő az uniós tagállamokban, ugyanis a fejlődő országokban még bővül a munka iránti kereslet.

7. ÁBRA: AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS A VISEGRÁDI HÁRMAK MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTÁI

(SZÁZALÉK, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

Forrás: Eurostat

A régiós országok közül **Csehországban megállt a munkanélküliségi ráta csökkenése**, amely már harmadik hónapja 6,7 százalékos szinten állt 2012 júniusában. A lassuló gazdasági teljesítmény a munkaerő keresletén is érzékelhető volt az országban. Lényegében stagnált a foglalkoztatottság 2012 első negyedévében, és csupán az exportorientált ipari ágazatokban nőtt a munkakereslet. A legnagyobb mértékű visszaesést az építőiparban regisztráltak Csehországban. **A Cseh Nemzeti Bank (CNB) előrejelzése (Inflation Report – III/2012) szerint a foglalkoztatottság csökkenni fog az idei évben, és csak jövőre lehet kisebb mértékű emelkedés.**

Lengyelországban is emelkedett a foglalkoztatás 2012 I. negyedévében: az év/év mutató 0,7 százalékos bővülést mutat. A munkanélküliségi ráta 2012 II. negyedévében 9,9 százalékon állt, így az előző negyedévhez képest nem változott, viszont az egy évvel korábbihoz képest kismértékben (0,3 százalékponttal) emelkedett a mutató. A ráta enyhe növekedését elsősorban a munkakínálat bővülése okozta: a gazdaságilag aktívak száma 1,1 százalékkal nőtt 2011 és 2012 első három hónapja között. A Lengyel Nemzeti Bank előrejelzése (Inflation Report, July 2012) szerint 2013-tól a gazdasági növekedés lassulásával párhuzamosan a foglalkoztatottság visszaesik, amelynek következtében a munkanélküliségi ráta csökkenését lassú emelkedés váltja fel. 2014 végén így 10 százalékra emelkedhet a mutató.

Szlovákiában 2012 II. negyedévében az előző három hónaphoz hasonlóan 13,7 százalék maradt a munkanélküliségi ráta. A foglalkoztatottság bővülése folytatódott: az év/év emelkedés 2012 első három hónapjában 0,6 százalékos volt. A Szlovák Nemzeti Bank prognózisa szerint a foglalkoztatottság növekedési üteme fokozatosan lassul 2012-ben, ám jövőre és 2014-ben újból gyorsabb ütemű lesz az emelkedés. A munkanélküliségi ráta 2012ben átlagosan kismértékben emelkedhet a tavalyi évhez képest: az aktívak száma

gyorsabban fog nőni, mint a foglalkoztatottak száma, így 13,9 százalékos rátát prognosztizálnak. 2013-ban azonban a mutató 0,5, 2014-ben pedig újabb 1 százalékponttal csökkenhet.

Az Európai Bizottság tavaszi előrejelzése alapján nem várható fordulat a munkaerő-piaci helyzetet illetően. Előző időszaki kiadványukhoz képest jelentősen romlottak az előrejelzések az EU-ban és az Eurózónában is. A romló gazdasági kilátásokkal összhangban a foglalkoztatottság csökkenhet 2012-ben, 2013-ban pedig kismértékű bővülésre számít a Bizottság. Az eurózónában az idei évben jelentősen, 0,5 százalék ponttal csökkenhet a munkakereslet, és jövőre sem számítanak a foglalkoztatottság növekedésére. A munkanélküliek aránya 2012-ben jelentősen növekedhet: az EU 27 tagállamában átlagosan 0,6 százalékponttal magasabb ráta várható, míg az Eurózónában 10,2 százalékról 11 százalékra emelkedhet ez az arány idén. Jövőre azonban munkanélküliség stagnálhat.

Nemzeti Foglalkoztatási Alap 2012

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap kiadási része jelentősen átalakult a 2011-es Munkaerő-piaci Alaphoz képest. Az aktív támogatásokra szánt összegek kevésbé változtak, azonban a passzív ellátásokra lényegesen kevesebbet tervezett a Kormány az álláskeresési járadék folyósítási idejének lerövidülése miatt.

A bérkompenzáció miatt a Kormánynak módosítania kellett a Nemzeti Foglalkoztatási Alap előirányzatát. A bevételi oldali főösszeget 21 milliárd forinttal kiegészítették a költségvetési támogatásokon keresztül, így 341 milliárdról 362 milliárd forintra nőtt az alap forrása még májusban. Bevételi oldalról az előirányzat 59 százaléka teljesült eddig az első hét hónap alatt. **A szakképzési hozzájárulásból befolyt összegek nagymértékűek, hiszen már a teljes évre tervezett összeg 93,5 százaléka befolyt az államkasszába,** így jelentős túlteljesítés is lehetséges az eddigi évek tendenciái alapján. A többi bevételi forrás nem közvetlenül a Nemzeti Foglalkoztatási Alapba folyik be, így azok évközi értékelése nehézkes. A hét hónap alatt összesen 214 milliárd forint bevétel teljesült a teljes évre tervezett 362 milliárdból.

1. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI AZ ÉV ELSŐ HÉT HÓNAPJÁBAN

Bevételek	módosított előirányzat	VII. hó	teljesítés I-VII. hó	teljesítés %-a
Járadékbevételek és hozzájárulások	246 230,0	23 045,3	162 071,9	65,8
- egészségbizt. és munkaerőpiaci járulék NFA-t megill. hányada		10 485,8		63,9
		6 515,1		
- szociális hozzájárulási adó NFA-t megillető hányada				49,1
- szakképzési hozzájárulás				93,5

Költségvetési támogatás		6 044,4		50,5
		10 000,0		
Egyéb bevételek	2 830,0	63,7		38,1
- területi egyéb bevétel	830,0	41,5	1 079,4	33,8
			280,2	
- központi egyéb bevétel	1 000,0	11,4	521,6	52,2
- szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	1 000,0	10,8	277,6	27,8
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000,0	170,7		43,3
TÁMOP intézkedések bevételei	41 065,2	160,0	433,0	19,5
			7 994,9	
			0,0	
			6 156,7	
Követelés elengedés bevétele (technikai)	0,0	0,0		-
Be nem azonosított bevétel	0,0	-264,4		-
Költségvetés szerinti bevételek				59,0
Függő tételek		33 175,4		-
		0,1		
Összes bevétel	362 399,0	33 175,5	214 171,7	59,1

Forrás: Magyar Államkincstár

A kiadási oldali tételek többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. Aktív támogatások közül a foglalkoztatási és képzési támogatásokra eddig 5,8 milliárd forintot költött az állam, ami az előirányzat teljes évre vonatkozó összegéhez képest 22,2 százalékos teljesítést jelent. Az év további részében hasonló képet mutat a szakképzési és felnőttképzési támogatások felhasználása is. Az idei évre tervezett összeg 34,3 százalékát használták eddig fel. **Összességében az aktív támogatások 27,1 százaléka került kifizetésre hét hónap alatt.**

A passzív kiadásokban teljesen más hatása van a szezonalitásnak. Az álláskeresői ellátásokra az év elején általában többet kell költeni, mint az év további részében. Ez leginkább az idei és az elmúlt két évre igaz. **Mindkét esztendőben jelentősen befolyásolta a kiadásokat a közfoglalkoztatás átalakítása.** 2012 elején nagymértékben nőtt a regisztrált álláskeresők száma, mivel megszűnt a rövid időtartamú közfoglalkoztatás, és így sokan elveszítették támogatott státuszukat. Ezután bejelentkezve a munkaügyi központokba, sokan voltak jogosultak álláskeresői és foglalkoztatás helyettesítő támogatásra. **Ezért lehetett az, hogy az egész évre tervezett passzív kiadások 71,5 százalékát már kifizették.** A hét hónap kifizetései és az elmúlt két évben tapasztalt trend alapján úgy tűnik, hogy a passzív kiadásokra tervezett 59 milliárd forint kevés lehet, így további forrásokat kell allokálni az álláskeresői járadék kifizetésére.

2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI AZ ÉV ELSŐ HÉT HÓNAPJÁBAN

Kiadások	módosított előirányzat	VII. hó	teljesítés VII. hó	I- teljesítés %-a
Aktív támogatások	31 988,3	1 332,4	8 660,6	27,1
- foglalkoztatási és képzési támogatások	25 988,3	937,7	5 763,6	22,2
- járulékkedvezmény megtérítés	6 000,0	394,7	2 897,0	48,3
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	23 482,8	1 552,4	8 059,1	34,3
Passzív kiadások	58 700,0	3 630,5	41 982,5	71,5
- álláskeresői ellátások	57 000,0	3 630,5		73,7
	1 700,0	0,0	41 982,5	0,0
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás			0,0	
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	457,1	3 853,5	64,2
Működési célú kifizetések		7,4		17,7
		11 781,8		
Startmunka-program				53,1
Egyenlegtartási és kockázatkezelési keret	2 000,0	0,0	0,0	0,0
			24 938,5	
EU-s elő és társfinanszírozás	52 978,7	3 667,2		47,1
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	37 511,7	2 340,6	16 700,6	44,5
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	8 500,0	1 326,6	8 237,8	96,9
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	6 967,0	0,0	0,0	0,0
Kiegészítő munkáltatói támogatás	21 000,0	1 479,9	1 479,9	7,0
Követelés elengedés kiadása (technikai)		0,0		-
		23 908,7		
Költségvetés szerinti kiadások				48,5
Összes kiadás	328 906,1	23 908,3	159 436,1	48,5
Összes bevétel		33 175,5		59,1
		23 908,3		
Összes kiadás				48,5
Egyenlegváltozás	33 492,9	9 267,2	54 735,6	163,4

Forrás: Magyar Államkincstár

Az aktív eszközök közé tartozó közfoglalkoztatás kiadásai az év elején még viszonylag alacsonyak voltak a már említett átalakítások miatt. Az év harmadik hónapjától kezdve azonban már lényegesen magasabbak voltak a kiadások, mint az első hónapban, mivel sokkal többen dolgoznak már támogatott formában. A Startmunka-programra elkülönített 132 milliárdból hét hónap alatt 70,4 milliárd forintot használt fel az állam. Májusban a közfoglalkoztatásban több mint 100 ezer ember vett részt, akik közül mintegy 30 ezer ember a napi nyolc órás, országos programban vett részt.

A kiadási oldalt is módosított a Nemzetgazdasági Minisztérium márciusban. Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény X. Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium fejezet, 24. Céltartalékok cím, 4. Munkavállalók adórendszer átalakítása miatti kompenzációja alcímen 21 milliárd forint a kiadási előirányzat. A hetedik hónaptól kezdve elkezdtek kifizetni a kompenzációt.

A tervezett kiadások 48,5 százalékát, azaz 136 milliárd forintot kifizettek az év első hét hónapjában. Az egyenleg így 54,7 milliárd forintos volt.

SWOT analízis

A közfoglalkoztatás az egyik erőssége és gyengesége a foglalkoztatáspolitikának. Pozitívum az, hogy sok embert vontak be az egyes programokba. Azonban negatívum abból a szempontból, hogy a közfoglalkoztatás nem támogatja a nyílt munkaerő-piacra való kijutást és hosszú távon költséges. Az álláskeresési járadék csökkenése, valamint a többi ellátás szűkülése miatt gyorsabban kell munkát találniuk a munkanélkülieknek, ennek következtében **a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat kapacitásait növelni és racionalizálni kell.** Erre az Európai Bizottság is felhívta a Kormány figyelmét a 2012-es Konvergencia Program értékelésében. **Az új Munka Törvénykönyve egy rugalmasabb munkaerőpiac alapjait fektette le, és jogilag megalapozta a nem szokványos foglalkoztatási formákat (részmunkaidős, munkakörmegosztó).** Azonban veszélyeket is hordoz magában a törvény, mivel a laza munkaerőpiaci helyzetben, mint ami most is van hazánkban, a munkaadók és munkavállalók közötti alkuhelyzetet rontja.

A növekvő munkanélküliség és a laza munkaerőpiac tompíthatja a foglalkoztatáspolitikai eszközök hatékonyságát. Bár a foglalkoztatottság nő a közmunkaprogramok felfutása miatt, azonban további jelentős bővülés nem várható. A versenyszféra munkakereslete viszont folyamatosan csökken. **Az alacsony mobilitási hajlandóság is jelentősen visszafogja a foglalkoztatottság nagyobb emelkedését.** Így az állami programok erősítésére lenne szükség, amellyel a munkaerő a megfelelő térségekbe vándorolhatna.

3. TÁBLÁZAT: SWOT ANALÍZIS

Erősségek	Gyengeségek
☐ közfoglalkoztatás ☐ Konvergencia Programban vállaltak betartása új Munka Törvénykönyve	☐ növekvő munkanélküliség laza ☐ munkaerőpiac alacsony ☐ mobilitási hajlandóság

Lehetőségek	Veszélyek
☐ Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat hatékonyságának növelése ☐ foglalkoztatási programok összehangolása	☐ munkakereslet csökkenése - programok várt hatásainak elmaradása